

รายงาน พระสังฆิ์จัดการ คึกษา

มณฑล ราชบุรี

รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗

วันที่ ๕ กันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘

เกล้า กระหม่อม พระอมรโมฬี ผู้อำนวยการ คึกษา มณฑล ราชบุรี ขอประทวน กราบ ทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ผู้จัดการ คึกษา แดการ พระดำสนา ในหัวเมือง มณฑล กรุง เทพ ฯ แด ใน มณฑล หัว เมือง ทัว พระราช อาณาจักร ทรง ทราบ ฝ่า พระบาท

ด้วย ตาม ที่ ฝ่า พระบาท ได้ ทรง เลือ กเกล้า กระหม่อม เป็น ผู้ อำนวยการ คึกษา แด การ พระดำสนา มณฑล ราชบุรี แล ทรง เห็น ว่า มณฑล นคร ไชย ศรี ก็ เป็น ทาง อัน เดียว กัน ควร จะ รวม อยู่ ใน ผู้ อำนวยการ คึกษา คน เดียว กัน ได้ จึง โปรดเกล้า ฯ ให้ กเกล้า กระหม่อม เป็น ผู้ อำนวยการ คึกษา แด การ พระดำสนา มณฑล นคร ไชย ศรี ด้วย อีก มณฑล หนึ่ง ถวาย สมเด็จ บรม บพิตร พระ ราช สมภาร เจ้า ฯ ได้ ทรง พระกรุณาโปรด พระราชทาน ตรา ตำแหน่ง แด วันที่ ๒๕ มกราคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ นั้น แล

พระเดช พระคุณ ชาติ สุก มิได้ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ กเกล้า กระหม่อม ได้ ออก เมือ จาก กรุง เทพ ฯ ไป ควณจักต่าง ๆ ใน เมือง นคร ไชย ศรี เมือง สุพรรณบุรี เมือง สมุทรสาคร ตาม ชำ น้ำ ซึ่ง เห็น ว่า จัก เจริญ ได้ ก่อน โดย ลำดับ แล้ว

วันที่ ๖ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘ ได้ ออก จาก เมือง สมุทรสาคร ไป มณฑล ราชบุรี เพื่อบรรจก จักต่าง ๆ ใน เมือง ราชบุรี เมือง กาญจนบุรี เมือง สมุทรสงคราม เมือง เพ็ชร

บุรี ตาม ลำ น้ำ ซึ่ง เห็น สมควร ว่า จัก เจริญ ก่อน โดย ลำดับ แล้ว จึง ขอ ประทวน ทำ รายงาน ศก ๑๑๗ นั้น ถวาย ทรง ทราบ ฝ่า พระบาท เพื่อ ได้ ทรง นำ ถวาย สมเด็จ บรม บพิตร พระราช สมภาร เจ้า ซึ่ง เปน อรรถ ดำสนุปลัมภก ผู้ทรง พระคุณ ธรรม อัน มหา ประเสริฐ

รายงาน นั้น กเกล้า กระหม่อม ได้ ทำ เปน ๕ แผนก

- ๑ ระยะเวลา ที่ ได้ ไป
 - ๒ การ คณะ
 - ๓ การ พระดำสนา
 - ๔ การ คึกษา
 - ๕ การ ที่ ได้ ทำ ไป แล้ว แล การ ที่ จะ ทำ ต่อไป
- แต่ การ ที่ ได้ ตรวจ ครั้ง นี้ ยัง มิ ได้ เด้อย ดถี่ ถ้วน แต่ เห็น ด้วย กเกล้า ฯ ว่า พอ เปน ทาง ที่ จะ ดำริ ได้ แล

ควรมิควร สุดแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ พระอมรโมฬี ผู้ อำนวยการ คึกษา มณฑล ราชบุรี

ระยะเวลา

วันที่ ๖ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘ ออกจากเมืองสมุทรสาครจะไปเมืองราชบุรี

วันที่ ๘ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘ เวลาสามยามถึงเมืองราชบุรี

รุ่งขึ้นวันที่ ๙ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘ ได้ เจริญ ทั้ง ครา ไป วาง คือ เจ้า พระยา สุรพันธ์ พิณศรี ข้าหลวงเทศาภิบาล ดำเรจ ราชการ มณฑล ราชบุรี แล้ว ได้ เจริญ ตรา เจ้า คณะ ใหญ่ไป วาง คือ พระครู อินท เชมมา แด พัก ครอง ความ จักต่าง ๆ อยู่ ๑๑ วัน พระภักดี ดินแดน ชุน นคร นาย กลม กรมการ ข้าเถอ ถาด บัว ชาว

ได้จัดการ รับรอง แลได้จัดอาหาร บิณฑบาต
ส่ง ทั้ง เข้า ทั้ง เพน

วันที่ ๒๑ เมษายน วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาเช้า ๓ โมงเศษ ออกเรือจากวัด
สัตตนารถปริวัต เวลาบ่าย ๕ โมง ถึงวัดบาง
โคกนาค แขวงเมืองราชบุรี ได้เชิญ คราวเจ้าคณะ
ใหญ่ ไปวาง ค่ำ พระครู วิมลเกียรติ มุนี แล้ว
ได้เรียก เจ้า อธิการ มา ประชุม พัง ประกาศ

วันที่ ๒๒ เมษายน วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาเช้า พวก อุบาสก อุบาสิกา วัด บางโคกนาค
ได้จัด อาหาร บิณฑบาต มาเลี้ยง พอ ส้มควรว
ได้พัก ตรวจ วัด อยู่ ๔ วัน

วันที่ ๒๕ เมษายน วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาเช้า ๓ โมงเศษ ออก จากวัด บางโคกนาค
ขึ้น ไปวัด คงคาราม เวลาบ่าย ๔ โมงเศษ
ถูก ลม พายุ ใหญ่ แลฝน ตกจน ถึงเวลา
สองยาม เศษ จึง หาย

วันที่ ๒๖ เมษายน วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาเช้า ๓ โมงเศษ ถึงวัด คงคาราม แขวง
เมืองราชบุรี นำ คราวเจ้า คณะใหญ่ ไปวาง
ค่ำ พระครู รามัญญาธิปัตย์ ซึ่งเป็น เจ้า คณะฝ่าย
รามัญเมืองราชบุรี เวลาเช้า ๔ โมงเศษ ออก
จากวัด คงคารามจะไปเมืองกาญจนบุรี

วันที่ ๓๐ เมษายน วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาเช้า ๕ โมง ถึงเมืองกาญจนบุรี

รุ่งขึ้นวันที่ ๑ พฤษภาคม วันโกสสินทร
ศก ๑๑๘ ได้เชิญ คราวเจ้า คณะใหญ่ไปวาง ค่ำ
พระครู วิสุทธิรังษีเจ้าคณะเมืองกาญจนบุรี ได้
พักอยู่ที่วัดไชยชุมพล ท้ายเมืองกาญจนบุรี
เจ้า คณะ แล พระยา ประสิทธิ์ สังคราม ผู้ว่า
ราชการเมือง แลกรมการ ได้จัดการ รับรอง
โดยแข็งแรง ได้ พัก ตรวจ ตาม วัด ในเมือง
กาญจนบุรีนี้ อยู่ ๔ วัน

รุ่งขึ้นวันที่ ๕ พฤษภาคม วันโกสสินทร
ศก ๑๑๘ กลับจากเมืองกาญจนบุรี แลตรวจ
ลง มาตามลำดับ

วันที่ ๗ พฤษภาคม วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลา ๒ ทุ่มเศษ ถึงวัด สุทธาธาราม แขวง
เมืองราชบุรี

วันที่ ๘ พฤษภาคม วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาบ่าย ๒ โมงเศษ ออกจากวัด สุทธา
ธาราม เวลาบ่าย ๓ โมงเศษ ถึง เมืองราชบุรี
ได้รับ หนังสือแบบ เรียง เร็ว ๕๐๐ ฉบับ ที่
กระทรวงมหาดไทย ส่ง ออกไปมณฑลราชบุรี

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาบ่าย ๓ โมง ออกจากวัด สัตตนารถ
ปริวัต แวะ ตรวจ มาโดยลำดับ

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาบ่าย ๓ โมงเศษ ถึงวัด อัมพวันเจติยา
ราม แขวงเมือง สมุทรสงคราม เชิญ คราวเจ้า
คณะใหญ่ ไปวาง ค่ำ พระอัมพวันเจติยา
ภิบาลแล้ว ได้ตั้ง ให้เรียกเจ้า อธิการ มา
ประชุม พัง ประกาศ

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลาห้าค่ำแล้ว ออกจากวัด อัมพวันเจติยา
ราม เวลา ๑ ทุ่มถึงเมือง สมุทรสงคราม พัก
วัด ชรรรม นิมิตร เจ้า อธิการ แล อุบาสก อุบา
สิกา จัด การ รับ รอง พอ ส้มควรว พัก ตรวจ
อยู่ในเมืองนี้ ๖ วัน

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม วันโกสสินทร ศก ๑๑๘
เวลา ๑๐ ทุ่ม ออกจากวัด ชรรรม นิมิตร แขวง
เมืองสมุทรสงคราม

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๘ พฤษภาคม วันโกสสินทร
ศก ๑๑๘ เวลา ๑ ทุ่มเศษ ถึงเมืองเพชรบุรี
พักวัดพลับพลาไชย

รุ่งขึ้น วันที่ ๑๙ พฤษภาคม รัตนโกสินทร
 ศก ๑๑๙ เชิญ คราวเจ้า คณะ ไปวาง ค่อ พระ
 พิศาล สมณกิจเจ้า คณะ ใหญ่ เมือง เพชรบุรี
 แล้ว นักเจ้า คณะ แหวง แดเจ้า อธิการ มา
 ประชุม พิธี ประกาศ เจ้า อธิการ วิด วัด พลับพลา
 ไชยได้ จัก การ รับ รอง ท่าน ผู้หญิง อู่ ภรรยา
 เจ้า พระยา สุวพันธ์ พิสุทธ์ แด ชาว บ้าน ราชภู
 ไทยจีน ได้ จัด อาหาร บิณฑบาต ส่ง ได้ พัก
 ตรวจอยู่ ใน เมืองนี้ ๓๐ วัน

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙
 เวลาเช้า ๔ โมงเศษ ออกจาก เมือง เพชรบุรี
 เวลาบ่าย ๓ โมงเศษ พัก บำก อ่าว บางกะบูน

รุ่งขึ้น วันที่ ๓๐ พฤษภาคม รัตนโกสินทร
 ศก ๑๑๙ เวลาเช้า ๕ โมงเศษ กลับ ถึง เมือง
 สมุท สงคราม พัก วัด ธรรมนิมิตร ได้รับ ดาย
 พระหัตถ์ โดย ทาง ไปรษณีย์ว่า ให้ ขอ อนุญาต
 ดำเนิน ครว มา ด้วย เพราะ ฉนั้น ต้อง กลับ
 ขึ้น ไป เมือง ราชบุรี เพื่อ จะ ขอ อนุญาต ดำเนิน ครว

รุ่งขึ้น วันที่ ๓๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทร
 ศก ๑๑๙ เวลาเช้า ๓ โมงเศษ ออก จาก วัด
 ธรรมนิมิตร

วันที่ ๒ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙
 ถึง เมือง ราชบุรี ขอ อนุญาต ดำเนิน ครว ได้ แล้ว

วันที่ ๕ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙
 เวลาเที่ยง แล้ว ออก จาก เมือง ราชบุรี

วันที่ ๗ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙
 เวลา ๘ ทุ่ม ถึง กรุง เทพ ฯ

การ คณะ

เมือง ราชบุรี

- ก ๑ ใน เมือง ราชบุรี มี ๔ คณะ คือ
- ๑ คณะ ธรรมยุติกนิกาย พระครู อุดม ธีรคุณ
 เป็น เจ้า คณะ

๒ คณะ มหา นิกาย พระครู วิมล เกียรติคุณ
 เป็น เจ้า คณะ

๓ คณะ รามัญ นิกาย ราชบุรี พระครู
 รามัญญาธิบตี เป็น เจ้า คณะ

๔ คณะ รามัญ เมือง ศรีสวัสดิ์ พระครู ไชย
 ศิริ เป็น เจ้า คณะ แต่ เวลานี้ว่าง

ใน คณะ ธรรมยุติกนิกาย มี วัด ๕ วัด มี
 พระสังฆี ใน วัด นั้น ๆ ๖๔ รูป สามเณร ๒๖ รูป
 ศิษย์วัด ๙๕ คน

ใน คณะ มหา นิกาย มี วัด ๙๓ วัด ได้ ตรวจ
 แด เรียก เจ้า อธิการ มา ได้ ถาม แล้ว ๕๔ วัด
 มี พระสังฆี ใน วัด นั้น ๆ ๖๗๒ รูป ศิษย์วัด
 ๗๔๒ คน

ใน คณะ รามัญ เมือง ราชบุรี มี วัด ๑๓ วัด
 ได้ ตรวจ แด เรียก เจ้า อธิการ มา ได้ ถาม แล้ว
 ๕ วัด มี พระสังฆี ใน วัด นั้น ๆ ๙๐ รูป
 สามเณร ๘ รูป ศิษย์วัด ๗๗ คน

ใน คณะ รามัญ เมือง ศรีสวัสดิ์ แต่ มา สมทบ
 อยู่ เมือง ราชบุรี มี วัด ๗ วัด ได้ ตรวจ แด เรียก
 เจ้า อธิการ มา ได้ ถาม แล้ว ๔ วัด มี พระสังฆี
 ใน วัด นั้น ๆ ๔๘ รูป สามเณร ๘ รูป
 ศิษย์วัด ๔๕ คน

เมือง กาญจนบุรี

๒ ใน เมือง กาญจนบุรี มี คณะ ๆ เดียว
 พระครู วิสุทธิ์ วัชชี เป็น เจ้า คณะ มี วัด ๒๒ วัด
 ได้ ไป ตรวจ แด เรียก เจ้า อธิการ มา ได้ ถาม
 แล้ว ๘ วัด พระสังฆี ใน วัด นั้น ๆ ๙๘ รูป
 ศิษย์วัด ๓๐๐ คน

เมือง สมุท สงคราม

๓ ใน เมือง สมุท สงคราม นี้ มี คณะ ๒ คณะ
 คือ ๑ คณะ ธรรมยุติกนิกาย พระครู ศิริ ธีรญา
 มณี เป็น เจ้า คณะ มี วัด ๓ วัด ได้ ตรวจ แล้ว

มี พระสงฆ์ ใน วัด นั้น ๆ ๓๒ รูป สามเณร ๘ รูป
ศิษย์วัด ๗๕ คน

๒ คณะ มหา นิ กาย พระ อัมพวันเจติยาภิบาล
เปน เจ้า คณะ มี วัด ๕๖ วัด ได้ ไป ตรวจ แด
เรียก เจ้า อธิการ มา ได้ ถาม แล้ว ๓๕ วัด มี
พระสงฆ์ ใน วัด นั้น ๆ ๔๖๗ รูป ศิษย์วัด ๔๔๔ คน
เมือง เพชรบุรี

๔ ใน คณะ เมือง เพชรบุรี มี คณะ ๒ คณะ
คือ คณะ ธรรมยุติกนิกาย พระครูมหาสมุทรวงษ์
เปน เจ้า คณะ มี วัด ๔ วัด ได้ ตรวจ แล้ว มี
พระสงฆ์ ใน วัด นั้น ๆ ๑๗ รูป สามเณร ๗ รูป
ศิษย์วัด ๒๕ คน

คณะ มหา นิ กาย พระพิศาล สมนิกิจ เปน เจ้า
คณะ มี วัด ๑๒๘ วัด ได้ ไป ตรวจ แด เรียก เจ้า
อธิการ มา ได้ ถาม แล้ว ๒๗ วัด มี พระสงฆ์ ใน
วัด นั้น ๆ ๕๘๒ รูป ศิษย์วัด ๔๘๕ คน มี ราย
ละเอียด แจ่ง อยู่ใน ตาราง หมายเลข ก แล้ว

๓ การ ปกครอง คณะ เปน ไป โดย เรียบ ร้อย
ทั้ง ๔ หัวเมือง การ อุปสมบท กรรม ทั้ง ๔ เมือง
นี้ พระอุปสมัชชาธิบดี ทำ ถูก ต้อง ตาม ธรรมเนียม
เรียบ ร้อย ดี อยู่ มี จำนวน พระอุปสมัชชาธิบดี
คือ ใน เมือง ราชบุรี ๓๕ รูป ใน เมือง กาญจน
บุรี ๓ รูป ใน เมือง สมุทรสงคราม ๘ รูป ใน
เมือง เพชรบุรี ๑๕ รูป รวม เปน พระอุปสมัชชา
ที่ ได้ อุปสมบท กุลบุตร ใน มณฑล นี้ ๔๐ รูป มี
นาม เด วัด แจ่ง อยู่ใน ตาราง หมายเลข ข แล้ว

๓ ส่วน อธิการ พระสงฆ์ ใน คณะ ไป ตรวจ
ไม่มี ปรากฏ ว่า มี อธิการ ตั้ง ตั้ง อยู่ เลย

ชาวบ้าน ที่ ช่วย บำรุง ใน วัด ใน เมือง ราชบุรี
มี ผู้ อ้อ เพื่อ ต่อ วัด น้อย มี ก็นับ คือ เวลา บุคคล
โดย มาก แต่ ใน เมือง กาญจนบุรี เมือง สมุทร

สงคราม เมือง เพชรบุรี ๓ เมือง นี้ มีความ
อ้อ เพื่อ ทำ บำรุง วัด พอ สด ควร

การ พระ ลำดนา
เมือง ราชบุรี

ใน เมือง ราชบุรี ความ ปฏิบัติ ของ พระสงฆ์
ถ้า ฝ่าย ธรรมยุติกนิกาย แด พระราชญาณิกาย
ปฏิบัติ เรียบ ร้อย มหา นิ กาย บาง วัด ก็ ปฏิบัติ
เรียบ ร้อย บาง วัด ก็ ไม่ เรียบ ร้อย คือ มัก เล่น
เครื่อง ดนตรี ชุก ชุ่ม ที่ นิยม การ เตะ เรียง ก็
มี บ้าง แต่ น้อย

ผู้ มีความ รู้ พอ ที่ จะ ส่ง สอน กัน ได้ ก็มี แต่
ใน วัด ที่ ไกล เคียง กับ เมือง ถ้า ห่าง เมือง ออก
ไป หา ได้ โดย ยาก เพราะ บวช ขึ้น ใหม่ ก็ ไม่
ได้ เตะ เรียง ศึกษา อะไร กัน แม้ ถึง การ แสดง
ธรรม ส่ง สอน ชาว บ้าน ถ้า วัด ที่ ไกล เมือง
ออก ไป แล้ว ก็มี แต่ เรื่อง ซาฮุก เปน พัน ฟัง
จะมี หนังสือ ซึ่ง เปน ข้อ ปฏิบัติ ขึ้น เมื่อ ทรง
พระกรุณาโปรด พระราชทาน ให้ กระทรวง
ธรรมการ ส่ง ออก ไป แจก แก่ เจ้า อธิการ ตาม
วัด ใน เมือง นั้น แด พระ ใน วัด นั้น ๆ บาง วัด
จึง ได้ จาน ดง ใน โบสถ์ แล้ว ได้ เทคนิ ส่ง
สอน ชาว บ้าน

ผู้ นับถือ เอาใจ ใส่ ใน ถึง วิชา สอน ก็มี แต่
ผู้ ปฏิบัติ ส่ง ธรรม ก่อ สร้าง โลก ฆราวาส ผู้ อ้อ เอาใจ
ใส่ ใน การ ศึกษา แด คณะ ที่ ส่ง ส่ง สอน ผู้ อ้อ
มี แต่ เจ้า อธิการ ชาว เจ้า อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ
ดำเนิน ส่ง สอน รูป ใหม่ มี ผู้ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ
กลาง ได้ รูป หนังสือ เท่านั้น มี ผู้ อ้อ อ้อ อ้อ
มาก กว่า ท่าน ผู้ อ้อ

เมือง กาญจนบุรี

ใน เมือง กาญจนบุรี มี พระสงฆ์ ๓๒ รูป
เรียบ ร้อย ดี ไม่ ปรากฏ ว่า เปน ไหว้ ถึง พระ คณะ

ผู้ซึ่งจะรู้ธรรมวินัย ตั้ง สอน กัน มี น้อย
 ปรากฏ อยู่แต่ เจ้าอธิการ สุก วัด เทวสังฆาราม
 วัด เดียว ถึง การ แสดง ธรรม ตั้ง สอน ชาว บ้าน
 ก็ ท่าน องค์ นี้ เป็น อย่าง มาก ส่วน ชาว บ้าน
 ที่เป็น คน ยินดี ในการ ถือน้ำ ค้ำ ธรรม มี น้อย
 ศรัทธา ชอบ แต่ บริจาค ทาน ช่วย การ เรี่ยราย
 ทำบุญ เป็น ครั้ง เป็น คราว พระสงฆ์ อื่น ๆ นอก
 จาก เจ้าอธิการ สุก แล้ว มี แต่ เอา ใจ ใจ ในการ
 ก่อสร้าง ส่วน เดียว หา ได้ เอา ใจ ใจ ในการ
 ตั้ง สอน เด็ก วัด แต่ ชาว บ้าน เหมือน เจ้า
 อธิการ สุก ไม่

เมือง สมุทรสงคราม

ในเมือง สมุทรสงคราม พระสงฆ์ ฝ่าย มหา
 นิิกาย ข้อน ข้าง ไม่ เรียบ ร้อย มาก เล่น แข่ง เรือ
 สาด น้ำ ด้วย กัน กับ ผู้หญิง แด่ ถอบ เล่น การ
 พนัน กัน โดย ชุกชุม ผู้ซึ่ง ศึกษา ธรรม วินัย
 ให้ รู้ จน ถึง พอ ตั้ง สอน กัน ได้ มี บาง แต่ น้อย
 มี แต่ เทียว เทศนา ตั้ง สอน ชาว บ้าน ด้วย ชาว ก
 แด่ มิ ดิน ท์ มา ถัย โดย มาก ผู้ซึ่ง จะ เอา ใจ ใจ
 ใน กิจ สำส่นา ก็ มี แต่ พระครู มหา สิทธิ การ
 รูป เดียว พระสงฆ์ ฝ่าย ธรรมยุติก กุ เรียบ ร้อย ดี

เมือง เพชรบุรี

ในเมือง เพชรบุรี ความ ปฏิบัติ ของ พระสงฆ์
 ทั้ง สอง ฝ่าย เรียบ ร้อย ดี มี ผู้ สำมารถ จะ ตั้ง
 สอน กัน ได้ โดย มาก แด่ หมั่น ตั้ง สอน ภิกษุ
 สำมารถ ชาว บ้าน โดย ธรรม วินัย แขง แรง ดี
 ทั้ง เอา ใจ ใจ ใน กิจ สำส่นา โดย มาก ด้วย คือ
 หมั่น ทำนุบำรุง ก่อสร้าง ภูมิจีวิหาร ปฏิบัติ ปัดกวาด
 ลาน วัด สอาด เรียบ ร้อย มาก แด่ จัด สอน หนังสือ
 ไทย แด่ หนังสือ บาท มี หลาย วัด

การเล่าเรียน

เมือง ราชบุรี

การ สอน ศิษย์ ใน วัด มหา นิิกาย ใช้ แบบ
 มุคตบท ๘ วัด คือ วัด พระยาไม้ วัด ขวัญเหลือ
 วัด ดอน ตอง วัด บาง ดี วัด บ้าน ใหม่ วัด กวาง
 ใต้ วัด โคนด วัด โชคิทายการาม นอก นี้ ก็ ใช้
 ตาม แบบ ปฐม ก กา ทั้ง สิ้น

ใน วัด ฝ่าย ธรรมยุติก นิิกาย ที่ได้ จัด สอน
 หนังสือ ไทย ด้วย แบบ มุคตบท มี วัด เดียว แต่ วัด
 คงคาราม เท่านั้น วัด นอก นั้น ใช้ สอน ด้วย
 หนังสือ ธรรมยุติก ทั้ง สิ้น

เพราะว่า พระสงฆ์ ฝ่าย ธรรมยุติก เมือง ราชบุรี
 ยัง มีความ ยินดี ใน ภาษา ของ คน อยู่ จึง ไม่ คิด
 จัด สอน กัน ด้วย หนังสือ ไทย บาง คน จน เป็น
 ผู้ใหญ่ แล้ว ยัง พูด ภาษา ไทย ไม่ ได้

ใน วัด ธรรมยุติก นิิกาย ได้ ตั้ง โรง เรียน
 อยู่แล้ว วัด หนึ่ง คือ วัด สัตตนาถ ปรีวัต
 พระครู อุทม ชิรคุณ ได้ จัด ตั้ง ขน มี นัก
 เรียน ๖๐ คน

แแต่ วัด ที่ได้ จัด สอน ตาม แบบ หดวง
 อยู่แล้ว หนึ่ง วัด คือ วัด อรัญญิก สอน ได้
 ทั้ง แด่ หนังสือ วัด นอก จาก นี้ ใช้ สอน ด้วย
 แบบ มุคตบท ทั้ง สิ้น

วัด ที่ เห็น สำมารถ จะ ตั้ง เป็น โรง เรียน ได้ มี
 อยู่ ๒ ตำบล คือ

๑. วัด ช่อตมเหนือ เมือง ราชบุรี เพราะ
 ราษฎร มีความ นิยม นับถือ มาก แแต่ ตั้ง อยู่ ใกล้
 เคียง กับ ที่ ว่า การ มณฑล พระครู อินทเขมา
 เจ้า อาวาส ก็ มีความ ยินดี ที่ จะ ตั้ง เป็น โรง เรียน
 ขน แต่ ใน เวลานี้ ยัง ไม่ มี ครู ที่ จะ ตั้ง สอน ได้
 ก่าตั้ง พระ เข้า มา ศึกษา ใน มหา มกุฏราช
 วิทยาธัย อยู่ หวัง ใจ ว่า คง จะ จัด ตั้ง ขน ได้
 ใน ปลาย ศก นี้ หรือ ศก หน้า

๒ วัดโชติ พยาการาม เพราะ พระช่วง
เจ้า อธิการ เอาใจ ได้ ใน กิจ สำสดา แต่ การ
ศึกษา หมั่น ทำนุบำรุง รักษา วัด สอด เรียบ
ร้อยงดงาม ดี แต่ เป็น ผู้ถ่วง ขวาง มี ชาว บ้าน
ราษฎร นิยม นับถือ มาก แต่ มีความ ยินดี ที่จะ จัด
เป็น โรงเรียน ขึ้น ด้วย แต่ ใน เวลานี้ ยัง ขาด ครู
ที่จะ สั่งสอน

แต่ วัด ใน เมือง นี้ มีความ ขัดข้อง อยู่ อย่าง
หนึ่ง ด้วย ราษฎร หา บริบูรณ์ เหมือน เมือง อื่น
ไม่ ทั้ง เป็น คน หลายชาติ หลายภาษา มัก
จะ นิยม นับถือ ตาม พวก ของ คน โดย มาก
ผู้ สามารถ ที่จะ สั่งสอน ตาม แบบ หดวง ที่ จัด ขึ้น
ใหม่ ก็มี แต่ วัด ธรรมยุตต์ ส่วน มหา นิกาย ก็
มี อยู่บ้าง แต่ ไม่ ผู้ มากนัก แต่ จะ นับ ว่า ดี
ใช้ ได้ ที่ เดียว ก็ ยัง ไม่ ได้ ด้วย ความ รู้อยู่ ไม่
พอ ได้ แต่ เพียง จัด สั่งสอน กัน เป็น มูล ศึกษา ไป
ก่อน กว่า จะ มีความ นิยม ใน การ ศึกษา ขึ้น

ศฤหัตถ์ ใน เมือง ราชบุรี นี้ ก็ ยัง มีความ
พอใจ ใน การ ศึกษา อยู่ แต่ ไม่ ต้อง การ ความ
รู้ ขึ้นสูง ต้องการ แต่ เพียง อ่าน หนังสือ ออก เท่านั้น
ส่วน พระ ผู้ ที่เป็น ครู ก็ ตั้งใจ สั่งสอน แต่ เพียง
อ่าน หนังสือ ได้ เท่านั้น ราษฎร ชาว เมือง นี้
จะ หา ผู้ ที่มี กำลัง อุดหนุน การ ศึกษา ได้ โดย
ยาก เพราะ เป็น คน ขัดสน เสีย โดย มาก

เมือง กาญจนบุรี

การ สั่งสอน ศิษย์ ใน วัด ใช้ สั่งสอน ด้วย แบบ มูลบท
แต่ วัด เทวสังฆาราม วัด เดียว เท่านั้น วัด อื่น
ยัง ใช้ สั่งสอน กัน ด้วย แบบ ปฐมก กา ทั้งสิ้น วัด
ที่ ควร เป็น โรงเรียน ได้ มี ๒ ตำบล คือ

๑ วัด เทวสังฆาราม เพราะ พระสุคเจ้า อธิการ
มีความ รักเอาใจ ได้ ใน การ ศึกษา แต่ การ

สำสดา แขง แกรง เป็น ที่ นิยม นับถือ ของ ราษฎร
โดย มาก แต่ ตั้ง อยู่ ใกล้ เคียง กับ เมือง

๒ วัดไชยชุมพล ท้ายเมือง เพราะ ชาว บ้าน
มีความ นิยม นับถือ มาก แต่ เป็น วัด เจ้าคณะ
ตั้ง อยู่ ใกล้ เคียง กับ เมือง

แต่ พระ โบริกกา เปลี่ยน ผู้ช่วย ก็ เป็น ผู้ถ่วง
ขวาง เค็มใจ ที่จะ จัด สั่งสอน ขึ้น ด้วย ผู้ที่ สามารถ
จะ สั่งสอน ตาม แบบ หดวง ได้ มี บ้าง แต่ น้อย
พระสังฆ์ ใน เมือง กาญจนบุรี ก็ มีความ พอใจ
ยินดี ใน การ ศึกษา อยู่

ส่วน ราษฎร ไม่ ผู้จะ ยินดี นัก ยินดี ไป แต่ เพียง
การ ทำทาน หา ผู้จะ ขวน ขวาย ใน การ รักษา
คิด พัง เทศน์ ไม่ เพราะ สน ชาว เมือง นั้น เป็น
เชื่อ จิน โดย มาก จะ หา ผู้ที่มี กำลัง อุดหนุน ก็ได้
บ้าง แต่ เป็น ครั้ง เป็น คราว

เมือง สมุทรสงคราม

การ เล่าเรียน สั่งสอน ศิษย์ ใน วัด ธรรมยุติก
นิกาย ใช้ สั่งสอน กัน ด้วย แบบ มูลบท ทั้งสิ้น

ฝ่าย มหา นิกาย ใช้ สั่งสอน กัน ด้วย แบบ มูลบท
๖ วัด คือ วัด บ้านแหลม วัด พระโยก วัด พวง
มาลัย วัด บาง ชัน แดก วัด บาง กะพ้อม วัด
จัน ลุก นอกจาก นี้ ใช้ สั่งสอน กัน ด้วย แบบ
ปฐมก กา ทั้งสิ้น

วัด ที่ สมควร จะ ตั้ง เป็น โรงเรียน ได้ มี ๒ วัด
คือ วัด บ้านแหลม เพราะ เป็น ที่ นิยม นับถือ ของ
ราษฎร พระครู มหาสิทธิการ เจ้า อธิการ ก็ เอา
ใจ ได้ ใน การ ศึกษา ทั้ง การ ก่อสร้าง ทำนุบำรุง
วัด ก็ แขง แกรง แต่ นายเคลือบ ผู้ใหญ่ บ้าน ได้ เรี่ย
ราย ราษฎร ไทย จีน จะ ตั้ง โรงเรียน ขึ้น ที่ วัด
ธรรมนิมิตร อีก ตำบล หนึ่ง ส่วน พระสังฆ์ ใน เมือง
นี้ จะ หา ผู้ที่ เอาใจ ได้ ใน การ ศึกษา ได้ ยาก ชอบ
ประพฤติ ไป เสีย ใน การ อื่น ๆ ถึง ศฤหัตถ์ ก็มี

ผู้ที่เอาใจใส่ ในการ ศึกษา น้อย มัก มัว เมา ไป ในการ เล่น เบียร์ เสพสุรา โดย มาก ยิ่ง กว่า เมือง อื่น ๆ จึง ทา ไม่ ให้ มี ความ นิยม ใน การ ศึกษา แต่ เห็น ด้วยเกล้า ๆ ว่า เมือง นี้ คง มี ความ เจริญ เร็ว ด้วย ผู้ ที่ มี กำลัง พอ จะ อุดหนุน การ ศึกษา ได้ ก็มี มาก เพราะ ชาว เมือง เป็น ผู้ บริบูรณ์ เป็น แต่ ยัง ไม่ มี ความ นิยม ใน การ ศึกษา ทัว ถึง กัน เท่านั้น

เมือง เพ็ชรบุรี

การ เค้า เรียน ใน วัด ที่ ใกล้ เคียง กับ เมือง ใช้ สอน กัน ด้วย แบบ มุตบท ทั้ง สิ้น แต่ บาง วัด ก็ หา ได้ สอน กัน ทัว ทั้ง วัด ไม่ การ ศึกษา ใน เมือง นี้ มี ความ เจริญ มาก ผู้ ที่ สามารถ จะ สอน ตาม แบบ หลวง ที่ จะ จัด ขึ้น ใน ครั้ง นี้ ก็มี อยู่ บ้าง แต่ ไม่ ด้ มากนัก แต่ วิชชา เดช ใน วัด ยัง สอน กัน ไม่ได้ พระ สงฆ์ ใน เมือง นี้ มี ความ เอาใจ ใส่ ใน การ ศึกษา มาก แล วัชรรม วินัย พอ จะ สั่ง สอน กัน ได้ ทั้ง คฤหัสถ์ ก็ เอาใจ ใส่ ใน การ ศึกษา อยู่ การ ศึกษา ใน เมือง นี้ มี ความ เจริญ มาก ยิ่ง กว่า เมือง อื่น ใน มณฑล นี้

วัด ที่ สัมควร จะ ตั้ง เป็น โรง เรียน ได้ ๒ ตำบล คือ

๑ วัด พลับพลาไชย เพราะ มี คน นับถือ มาก แล ตั้ง อยู่ ทำ ถาวร หมู่ วัด เจ้า อธิการ ริด ก็ มี ความ ยินดี ใน การ ศึกษา ใน เวลานี้ ก็ ได้ จัด สอน อยู่ บ้าง แล้ว

๒ วัด ใหญ่ เพราะ มี คน นับถือ มาก แล เจ้า อธิการ พุด เอาใจ ใส่ ใน การ ศึกษา ใน เวลานี้ ก็ ได้ จัด สอน ทั้ง หนังสือ ไทย แล หนังสือ บาฬี อยู่ บ้าง แล้ว แล อยู่ ใกล้ เคียง กับ เมือง

แต่ วัด ใน เมือง นี้ เห็น ด้วยเกล้า ๆ ว่า มี ความ ชัด ช้อง อยู่ ดัง อย่าง หนึ่ง คือ ผู้ ที่ จะ ช่วย กำลั อุดหนุน ใน การ ศึกษา มี น้อย เพราะ ประเทศ ที่ วัด ตั้ง นั้น หา ไร่ ไร่ บ้าน ไม่ เป็น หมู่ วัด ติด ๆ กัน ไป หมู่ หนึ่ง ๓ วัด บ้าง & วัด บ้าง อาไศรย์ กำลัง ชาว ตลาต ช่วย อุดหนุน ได้ ยง อยู่ ทั้ง สิ้น เพราะ ฉะนั้น จึง หา คน ช่วย อุดหนุน ใน การ ศึกษา ได้ โดย ยาก เพราะ ได้ อุดหนุน ใน การ ได้ ยง มาก อยู่ แล้ว

การ ที่ ได้ จัด ไป แล้ว

การ พระ ดำสนา

๑ เกลา กระทบมือ ได้ มี จตหมาย ถึง เจ้าพระยา สุรพันธ์ พิสุทธิ ข้าหลวงเทศาภิบาล สำเร็จ ราชการ มณฑล ราชบุรี ขอให้ มี คำ สั่ง ถึง ขุนเทพ ชื่น นาย ระวัง ให้ ๆ บาญชี ที่ กัดปะนา ของ วัด ใน หัวเมือง มณฑล ราชบุรี แก่ เกลา กระทบมือ เพื่อ จะ ได้ จัด ให้ วัด ได้รับ ผล ประโยชน์ ใน ที่ นั้น เพราะ แต่ เดิม มา บาง วัด ก็ ได้รับ ผล ประโยชน์ บาง วัด ก็ ไม่ ได้รับ ผล ประโยชน์ เป็น เหตุ ด้วย เวยาวัจกร ไม่ ชื้อ ตรง ก็ เมื่อ ได้ จัด การ ศึกษา ขึ้น แล้ว เห็น ควร ว่า จำ เปน จะ ต้อง รักษา ผล ประโยชน์ ของ วัด ด้วย จึง ได้ ขอ ให้ ข้าหลวงเทศาภิบาล ช่วย

๒ ได้ ตั้ง ให้ เจ้า อธิการ โป วัด ดาวดึงษ์ เมือง สมุทรสงคราม เป็น พระ อุปัชฌาย์ ๑ รูป

๓ ได้ แจก หนังสือ บุปผลัทธิ ให้ แก่ เจ้า คณะ แล เจ้า อธิการ บาง รูป เพื่อ ไว้ สั่ง สอน กุดบุตร ต่อ ไป

๔ ได้ สั่ง ให้ เจ้า คณะ ประกาศ แก่ พระ สงฆ์ ใน วัด นั้น ๆ ทัว ทั้ง มณฑล ให้ เลิก การ แข่ง เรือ แล สาด น้ำ ด้วย ผู้ หญิง แล เล่น การ พนัน ต่าง ๆ ซึ่ง เปน การ ไม่ สัมควร แก่ สัมณะ

การศึกษา

๑. เกด้า กระทบมือได้ ไปพบปะกับเจ้าอธิการ วัดนั้น ๆ ได้ชี้แจง พระบรมราช ประสงค์ แด ได้แจก ใบประกาศ จัด การ ศึกษา ให้ไปแก่ เจ้า อธิการ วัด ณะแผ่น เพื่อจะไม่ให้มีการ สำคัญ ผิด วิถี ก ตื่น เต็ม ไป โดย อย่าง อื่น แด ได้ ชักชวน ให้ จัด การ ตาม พระบรมราช ประสงค์

๒. ได้แจกแบบเสริม ที่ได้เอาออกไปด้วย เมือง ตะ ๒๐๐ ฉบับ ทุก เมือง เมื่อ ได้รับ แบบ เรียบ หลวง แดวจึงได้มอบไปแก่เจ้าคณะบั้ง ได้ แจกไปแก่เจ้า อธิการ วัด นั้น บั้ง มีจำนวน ดังนี้ เมือง ราชบุรี ๒๕๐ ฉบับ เมือง กาญจนบุรี ๕๐ ฉบับ เมือง สมุทรสงคราม ๑๕๐ ฉบับ เมือง เพ็ชรบุรี ๕๐ ฉบับ มีวัดที่ได้จัดสอนขึ้น ด้วย แบบนี้ คือ เมือง ราชบุรี ๓ วัด นักเรียน ๘๒ นาม เมือง กาญจนบุรี ๒ วัด นักเรียน ๖๗ นาม เมือง สมุทรสงคราม ๑๑ วัด นักเรียน ๒๖๒ นาม เมือง เพ็ชรบุรี ๒ วัด นักเรียน ๔๐ นาม รวม ๔ เมือง ได้จัดสอนกัน ขึ้นแล้ว ๑๘ วัด นักเรียน ๔๖๓ นาม มีรายละเอียดแจ้งอยู่ใน ตาราง หมาย ข แล้ว

๓. ได้เลือก ฝึกษที่มีสติปัญญาเข้ามาเรียน ในสำนัก มหา มกุฏราช วิทยาธัย ๒ รูป ฝึกษ เมือง ราชบุรี ๑ รูป เมือง สมุทรสงคราม ๑ รูป เพื่อจะได้ส่งออกไป เป็น ครู ต่อ ไป

การที่จะทำต่อไป

การ คณะ

๑. ควรต้อง ออกไปตั้งเจ้า อธิการ ทั้ง ปวง
๒. ควร จะจัด วัด ประมาณ ๑๐ วัด รวม ขึ้น เป็น เจ้า คณะ ตำบล ๆ หนึ่ง บรรดาเจ้า คณะ ตำบล นั้น ๆ รวม ขึ้น ใน พระครู คณะ รอง ๆ ขึ้น ใน พระครูเจ้าคณะใหญ่ เมื่อ อธิการ นิ่งไร ๆ เกิด ขึ้นให้ รงมี กัน เป็น ลำดับ ขึ้น ไป

๓. ควร ให้เจ้า อธิการ วัด ทั้ง ปวง รับ ฝึกษ อาคันตุกะที่จะมา อยู่ใน วัด ได้ แต่ผู้ที่มิใช่ บริสุทธิ มาแต่ วัดเดิม การ ออกไป บริสุทธิ เป็น นาที่ ของเจ้า อธิการ วัดเดิม จะต้อง ออกให้

๔. ควรจะให้เจ้า อธิการ วัดนั้น ๆ ทำบาญชี ฝึกษ ตาม เณร แด เด็ก ศิษย์ ใน วัด ของ ตน ให้รู้ไว้ แด ส่งเจ้า ตำบล ๆ ค่อง ส่ง บาญชี ต่อ เจ้า คณะ เป็น ลำดับ ๆ กันไปทุก ๆ งวดปี

การ พระ ดำสนา

๑. ควร จะให้วัดนั้น ๆ ที่ ควร จะทำได้ จัด การ มีเทศน์ แด พัง ธรรม ทุก วัน ธรรม สวดระนะ

๒. ใน วัน อุโบสถ ทุก วัน ควร ให้ ฝึกษ สงฆ์ ทุก ๆ วัด ประชุม พัง พระ ปาฏิโมกข์ ซึ่ง ฝึกษ ดำมารด แสดง ได้ แด ให้มี ประชุม กัน สวด มนต์ ไหว้ พระ ตาม ส้มควร

การศึกษา

๑. ต้อง ตั้ง โรง เรียบ หลวง อย่าง น้อย ที่ สุด เพียง เมือง ตะโรง เพื่อ ไว้ เป็น แบบ อย่าง แก้ววัด ทั้ง ปวง แด เป็น ที่ สำหรับ สอบ ได้

๒. ใน วัด ทั้ง ปวง เว้น ไว้ แด โรง เรียบ หลวง ควร ให้ เบียด วิถี สอน ตาม แบบ เรียบ หลวง ถ้า มีวัด ที่ ส้มควร จะจัด เป็น โรง เรียบ ราชฎูร์ จะให้ จัด ขึ้น ทุก แขวง อย่าง น้อย เพียง แขวง ตะโรง เพื่อ เป็น สถานที่ สอบ ได้ ใน แขวง นั้น ๆ เอง เมื่อ การ ศึกษา นั้น เจริญ ขึ้น

การ ที่ได้ ไป ตรวจ จัด ทำ เพื่อ ประโยชน์ แก่ พระดำสนา แด แก่ ประชาชน ตาม สติกาตั้ง สำเร็จ ได้เพียงนี้ เพราะ อาไศรย พระบรมเชธา นุภาพ จึงได้ เป็น ไป ได้ โดย สดวก ขอ ถวาย พระ ราชกุศด แด ส้มเด็จ บรมบพิตร พระราช สัมภารเจ้า ซึ่งเป็น อรรค ดำสนูปถัมภก ผู้ทรงพระ คุณธรรมอัน มหา ประเสริฐ ควร มี ควร แด แต่ จะโปรด เกด้า ๆ

พระ อมรโมฬี

ผู้อำนวยการ ศึกษา มณฑล ราชบุรี